

## Nr 42.

Ankom till riksdagens kansli den 17 april 1928 kl. 5 e. m.

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av en fast försöksgård för jordbruket.*

(1:sta avd.)

I nionde huvudtiteln av årets statsverksproposition, punkt 9, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avvidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till inrättande vid Lanna Borregården i Saleby socken av Skaraborgs län av en fast försöksgård för jordbruket beräkna för budgetåret 1928—1929 ett belopp av 50,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 24 februari 1928 avlåten, till jordbruksutskottet hänvisad proposition nr 136 under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen att för budgetåret 1928—1929 anvisa *dels* för upprättande vid Lanna Borregården i Saleby socken av Skaraborgs län av en fast försöksgård för jordbruket till engångskostnader ett extra reservationsanslag av 44,000 kronor, *dels ock* till driftkostnader för nämnda försöksgård ett extra anslag av 6,000 kronor.

Beträffande utredningen i ärendet får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet.

I en vid 1920 års riksdag inom andra kammaren väckt motion (II: 290) framställdes förslag i syfte att åstadkomma en allsidig utredning rörande anordnande inom landet av ett lämpligt antal fasta försöksgårdar och vad med denna fråga stode i samband med beaktande av i motionen angivna synpunkter. På hemställan av andra kammarens fjärde tillfälliga utskott och första kammarens andra tillfälliga utskott beslöt riksdagen med anledning av den väckta motionen, att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om en allsidig utredning dels rörande utvidgning av den försöksverksamhet på jordbruksområdet, vilken redan då bedrevs vid de fasta försöksstationerna, dels ock rörande anordnande av fasta försöksgårdar för jordbruket samt därefter för riksdagen framlägga förslag i frågan. Sådan framställning gjordes i riksdagens skrivelse den 15 juni 1920 (nr 364).

Sedan Kungl. Maj:t härefter infordrat utlåtande av lantbruksstyrelsen samt av styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet, anbefallde Kungl. Maj:t den 26 november 1920 styrelsen för centralanstalten att verkställa den av riksdagen begärda undersökningen.

För verkställande av det sålunda givna uppdraget tillsattes av styrelsen för centralanstalten den 21 januari 1921 en kommitté, vilken, sedan två av kommitténs ledamöter under tiden för kommittéarbetet avlidit, bestått av lantbruksakademiens dåvarande sekreterare, professorn Paul Hellström samt professorerna H. von Feilitzen och Nils Hansson ävensom, under den tid den sistnämnde varit frånvarande på grund av statsrådsuppdrag, laboratorn H. Edin.

*Kommittén* avgav den 20 juni 1925 betänkande med utredningar och förslag (statens offentliga utredningar 1925:32). Kommitténs förslag utmynnar i en hemställan, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att fasta försöksgårdar måtte upprättas inom landet enligt en av kommittén framlagd plan. Försöksgårdarnas antal skulle till att börja med begränsas till fem, därav fyra för jordbruksförsök och en för husdjursförsök. Av dessa skulle en förläggas till Skaraborgs län för försök å den styva leran, en till sandjordsområdet i Kristianstads län, en till mellersta Norrlands fastmarksområde i Västernorrlands län och en till Örebro län för lättlerområdena inom Mälars och Hjälmabygden. Försöksgården för husdjursförsök borde förläggas så nära den centrala försöksledningen i Stockholm som möjligt. Två av jordbruksförsöksgårdarna borde omedelbart inrättas, nämligen en för lerjordsområdet i Skaraborgs län och en för mellersta Norrlands fastmarksjordar i Västernorrlands län.

Kommittén har erinrat att jordbruksavdelningen vid centralanstalten för jordbruksförsök till sitt förfogande hade femton med statsbidrag underhållna fasta försöksstationer anordnade vid lantbruks- och lantmannaskolor och att anstaltens husdjursavdelning hade sina praktiska utfodringsförsök förlagda till i olika delar av landet belägna privata försöksgårdar. Även mejeriförsöken hade utom ett i Stockholm beläget centralmejeri utförts vid mejerier i landsorten.

Både jordbruks- och husdjursavdelningen hade emellertid saknat egna fasta försöksgårdar. Särskilt för jordbruksavdelningen hade denna brist varit synnerligen kännbar. Med dylika försöksgårdar avsåges sådana gårdar, där försök kunde fullföljas under en längre följd av år samt övervakas av fast, särskilt för ändamålet utbildad och anställd samt å gården stationerad personal, som kunde in i alla detaljer övervaka försöken. Gårdens drift skulle även helt vara inriktad på att, under iakttagande av största möjliga hushållning, skapa bästa förutsättningar för fullföljande av försöksplanerna. Den fasta försöksverksamhet, som utfördes vid försöksstationerna å lantbruks- och lantmannaskolor, ersatte icke dylika fasta försöksgårdar, enär man endast vid fasta försöksgårdar kunde få erforderliga garantier för, att försöksplanen bleve riktigt uppfattad, att försöken finge nödvändig tillsyn samt att försöksresultaten erhöles önskvärd skärpa och tillförlitlighet. Saknaden av fasta försöksgårdar hade därför medfört, att många för jordbruksnäringen mycket viktiga förhållanden ännu icke kunnat upptagas till experimentell behandling i vårt land. Helt naturligt kunde man genom att nedbringa fordringarna på precision och genom att på den enskilda försöksvärden i största möjliga utsträckning överföra de med försöken förenade kostnaderna pressa ned försökens utgiftsstat långt under kostnaderna för en försöksgårds drift och underhåll.

De försöksuppgifter, som vid de fasta försöksgårdarna komme att bli föremål för prövning, bleve till följd av vårt lands stora utsträckning m. m. ganska varierande. I första hand borde undersökas åtgärder för torrläggningens rätta utförande, bevattningens förutsättningar och ekonomiska genomförbarhet, jordförbättrings- och gödslingsfrågor, jordens riktiga bearbetning under trädesåret samt vid höst- och vårbruket, användning av mekanisk kraft och dragare, undersökning av arbetseffekten m. m. Ävenledes borde upptagas frågorna om lämpliga växtföljder, kontrollodling av nyare kulturväxter och varieteter, olika bärgningsmetoder, bästa sättet för åkerjordens läggande i vall samt för flerårig gräsodling, ogräsen bekämpande m. m. Till en början borde ett mindre omfattande arbetsprogram utarbetas, vilket i mån av tid och arbetskrafter kunde utvidgas.

Kommittén hade vidare lämnat en översikt över Sveriges viktigaste jordbruksområden och de olika områdenas viktigaste jordbruksproblem, därvid kommittén till bedömande upptagit frågan vilka av landets jordbruksbygder, som borde representeras genom försöksstationer och där försöksgårdar borde upprättas. Kommittén tillrådde, att organisationen med fasta försöksgårdar endast successivt utbyggdes med utgångspunkt från ett visst, högst begränsat antal dylika gårdar. Det vore av stor vikt, att försöksgårdarna komme att representera landets viktigaste jordmånstyper i karakteristisk utbildning och att de förlades till ifrågavarande jordmånstyps mest representativa utbredningsområden. För att erhålla landets viktigaste jordmåns- och klimatstyper representerade hade kommittén uppgjort förslag på 14 jordbruksområden, vilka i första hand borde representeras, en var genom sin försöksgård. Ekonomiska och försökstekniska skäl ansåges emellertid medföra, att icke ens detta förslag kunde bli realiserat under de närmaste åren. Kommittén hade därför tänkt sig, att anslag tillsvidare skulle begäras endast för fyra gårdar för jordbruksförsök. Skulle medel icke kunna beviljas för alla fyra gårdarna på en gång, borde början göras med den för den styva leran och den för mellersta Norrland avsedda gården i nu nämnd ordning. Såsom försöksgård för den styva leran ansåge kommittén, att bland de föreslagna gårdarna bäst lämpade sig Lanna Borregården på Vara-slätten.

Med skrivelse den 30 november 1925 har styrelsen för centralanstalten till Kungl. Maj:t överlämnat kommitténs betänkande.

Med anledning av vad styrelsen för centralanstalten i nämnda skrivelse anfört fann Kungl. Maj:t den 25 juni 1926 gott uppdraga åt styrelsen att, till fullföljande av det styrelsen i förevarande avseende förut lämnade uppdraget, i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i styrelsens nyssberörda framställning, verkställa utredning och avgiva förslag rörande upprättande av högst fyra jordbruksgårdar samt att för ändamålet anlita sakkunniga personer. I skrivelse den 29 november 1926 har centralanstaltens styrelse avgivit den genom Kungl. Maj:ts beslut den 25 juni 1926 åt styrelsen överlämnade utredningen, vilken verkställts av en av styrelsen utsedd kommitté bestående av lantbrukaren David Pettersson i Bjälbo samt professorerna H. Juhlin-Dannfelt och Nils Hansson.

Styrelsen har i anledning av utredningen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att bevilja för upprättande av en försöksgård å kronoegendomen *Lanna nr 10 Borregård* i Saleby socken av Skaraborgs län till engångskostnader 153,500 kronor och till årlig driftkostnad 26,000 kro-

nor ävensom för upprättande av en försöksgård å *Offers gård* i Boteå socken av Västernorrlands län, tillhörig Björkå aktiebolag, därest gården skulle av staten övertagas på arrende, till engångskostnader 56,900 kronor och till årlig driftkostnad 24,050 kronor eller, därest gården skulle av staten förvärfvas med äganderätt, till engångskostnader 137,500 kronor och till årlig driftkostnad 20,250 kronor.

Av anförda skäl hade kommitterade inskränkt sig till att uppgöra förslag angående blott de två försöksgårdar, vilka i den tidigare utredningen föreslagits att omedelbart inrättas, nämligen i Skaraborgs och i Västernorrlands län, båda avsedda huvudsakligen för jordbruksförsök men, liksom i den förberedande utredningen förutsatts, icke för mera omfattande försök på husdjurskötselns område, vartill större kreatursbesättningar erfordrades.

Till försöksgård i *Skaraborgs län* hade vid den förberedande utredningen i främsta rummet föreslagits kronoegendomen trumpetarbostället Lanna nr 10 Borregård i Saleby socken och i andra rummet Värings prästlöneboställe. För valet av det senare anfördes visserligen den omständigheten, att det låge inom området för den mycket styva lera, som utmärkte Vadsbo härad, och därför skulle hava företrädet, om man önskade en typisk representant för den allra styvaste leran. Då emellertid dylik jord intoge blott jämförelsevis mindre områden, skulle försöksverksamheten å densamma komma att få mindre tillämplighet än försök å Lanna Borregård, vars jordmån utgjordes av en något mindre styv samt något mullrikare lera och som vore representativ för jordmänen i Skaraborgs läns största jordbruksområden liksom i stora delar av andra län. I ett uttalande från Skaraborgs läns hushållningssällskap framhöles också till förmån för valet av Lanna Borregård, att Varaslätten, varå gården är belägen, vore länets största sammanhängande lerslätt, till vilken jordbrukets tyngdpunkt i länet vore eller komme att bliva förlagd, varför verkan av en hit förlagd försöksverksamhet torde kunna beräknas bliva av största betydelse icke blott för länet utan för hela västra Sverige. Den föregående utredningen utmynnade därför i förslaget, att Lanna Borregård skulle ställas till centralanstaltens förfogande som plats för den ifrågasatta försöksgården i Skaraborgs län, under det att endast ett mindre försöksfält skulle anordnas inom den styvaste lerans område, t. ex. å Värings prästlöneboställe.

Lanna Borregården, som omfattade tillhoppa 62.15 hektar, därav åker och tomt 61.52 hektar, äng 0.30 hektar och impediment 0.33 hektar, vore belägen 6 kilometer från Kvänums station å Västergötland—Göteborgs järnväg och något över 20 kilometer å landsväg från Skara.

Med undantag av en över gården i öster-väster gående omkring 20 meter bred grusrygg, å vilken gårdens trädgård och byggnader voro belägna, utgjordes marken av en i plana och jämna fält liggande styv lera med tillfredsställande mullhalt. Egendomen vore upplåten på arrende åt lantbrukaren Albin Nilsson mot en årlig avgäld av 1,220 kronor. Nu löpande arrendeperiod började den 14 mars 1911 och utginge den 14 mars 1931.

Kommitterade hade uppgjort förslag om upprättande av en fast försöksgård på denna egendom.

Kommitterade hade träffat villkorlig uppgörelse om de ersättningsbelopp, mot vilka Nilsson förklarade sig villig att den 14 mars 1928 (eventuellt senare) avstå från arrendet av Lanna Borregården, nämligen:

för 3 års avstädd arrendetid å 1,220 kronor .....	kronor	3,660
» arrendatorn tillhörig smedja .....	»	300
» » » tillbyggnad av bostadslägenhet .....	»	6,000
» arrendatorns kostnader för nybyggd ladugårds- och log- byggnad utöver brandstodsersättning .....	»	1,640
» gårdens elektrifiering .....	»	1,000
» loghiss och 2 pumpar .....	»	800
» trädesbruk, höstplöjning, höst-, sädes- och vallfrösådd en- ligt arrendekontraktets bestämmelser .....	»	2,600
summa kronor		16,000.

Om egendomen skulle komma att avträdas först år 1929, minskades denna summa med ersättningen för 1 års arrendetid, 1,220 kronor.

Med gården skulle övertagas en förbindelse å 6,000 kronor, som Nilsson för gården avgivit såsom medlem av den andelsförening, som lämnade den elektriska kraften.

För försöksgården beräknades följande *byggnadsarbeten* bliva erforderliga, för vilka byggnadskonsulenten O. Stylin i Örebro på uppdrag av kommitte-  
rade uppgjort ritningar och kostnadsförslag.

1. Nyuppförd huvudbyggnad, inrymmande föreståndarens bostad, 6 rum och kök, kontor, 1 rum för ogift assistent, 1 gästrum för försöksledaren och besökande, källare med däri inrymt 1 rum för enklare kemiska analyser. Borde uppföras av tegel under tegeltak. Beräknad kostnad 30,000 kronor.

2. Nuvarande manbyggnad skulle anordnas till bostad för 1 gift assistent samt 2 rum för arbetande elever. Reparationen beräknades kosta 1,500 kronor.

3. Nuvarande stafbyggnad skulle bibehållas som lägenhet för 1 arbetare.

4. Nyuppförd arbetarbostad av timmer under tegeltak med lägenheter för 2 familjer, vardera 2 rum och kök, med möjlighet att inreda 2—4 vinds-  
rum för tillfälliga arbetare. Byggnadskostnaden, däri inbegripet inredning  
av 2 vindsrum, beräknades till 15,200 kronor.

5. Nyuppfört uthus till arbetarbostäderna, av tegel under tegeltak, inne-  
hållande tvättstuga, 3 vedbodas och 3 svinstior. Byggnadskostnad 3,300  
kronor.

6. Tillbyggnad till nuvarande ladugården, innehållande stall med 7 spiltor  
och 2 boxar samt 7 kalvkättar. Byggnadskostnad 8,000 kronor.

7. Nytt svinhus med 4 kättar för modersuggor och 3 för gödsvin. Tegel-  
byggnad under tegeltak. Byggnadskostnad 5,500 kronor.

8. Ändring av nuvarande stall till maskinhus. Kostnad 900 kronor.

9. Nyuppförd försöksloge med magasinsbottnar. Kostnad 11,500 kronor.

10. Nytt vagnsskjul. Kostnad 1,450 kronor.

11. Ny gödselstad med botten och murar samt urinbrunn av cement-  
betong. Byggnadskostnad 1,200 kronor.

*Levande inventarier* hade upptagits sålunda:

7 st. hästar .....	4,900
20 » kor .....	12,000
ungnöt .....	3,000
1 » tjur .....	1,500
3 » modersuggor .....	600
	<hr/>
summa kronor	22,000.

Kostnaderna för *döda inventarier* hade upptagits till sammanlagt 30,000 kronor.

Utgifter och inkomster vid en fast försöksgård vid Lanna Borregården hava  
av kommitterade beräknats på följande sätt:

*Utgifter.***I. Engångskostnader för försöksgårdens upprättande:**

ersättning till avträdande arrendatorn .....	kronor	16,000
upptagande av avloppsdiken .....	»	3,000
<b>Byggnadsarbeten:</b>		
förut angivna arbeten .....	78,550	
planeringsarbeten och diverse .....	1,450	» 80,000
<b>Inventarier:</b>		
levande .....	22,000	
döda .....	30,000	» 52,000
Utsäde första våren .....	1,000	
Foder » » .....	1,500	» 2,500
engångskostnader summa		kronor 153,500

**II. Årliga driftkostnader:****Avlöningar:**

Föreståndaren, lön i klass 26 B (lika som laborator vid centralanstalten) <sup>1</sup> .....	7,140	
Häriifrån avginge hyra för tjänstebostad med värme, 1,200 kronor		
1 fältassistent, lön som assistent vid centralanstalten <sup>1</sup> .....	5,700	
Häriifrån avginge hyra för bostad, 600 kronor		
1 kontors- och laboratorieassistent <sup>1</sup> .....	4,200	
Häriifrån avginge hyra för bostad, 150 kronor		
3 elever à 125 kronor per månad .....	4,500	
1 ladugårdsskötare, kontant lön .....	900	
2 körkarlar à 700 kronor, kontant lön .....	1,400	
Mjolkning av 60,000 liter mjölk à 1.5 öre .....	900	
Extra arbete vid rotfruktsskötsel och skörd .....	2,000	kronor 26,740
Kraftfoder .....	»	2,500
Utsäde .....	»	500
Konstgödsel och kalk .....	»	2,500
Elektrisk kraft och lyse, ledningars underhåll .....	»	1,000
Telefonavgifter .....	»	250
Laboratorieutensilier .....	»	300
Kontorsutensilier .....	»	300
Maskiner och redskap, nyanskaffning .....	»	1,000
Byggnaders och inventariers underhåll .....	»	1,500
Skatter och övriga onera .....	»	750
Täckdikning .....	»	2,500
Bränsle .....	»	1,200
summa driftkostnader		kronor 41,040.

*Inkomster.*

Bostadshyra av föreståndaren .....	1,200	
» » 1:e assistenten .....	600	
» » 2:e » .....	150	kronor 1,950

Omkring 56 hektar åker brukade i 8 skiftesbruk:

1. träde; 2. höstsäd (vete); 3. rotfrukter och potatis;
4. vårsäd; 5—6. vall; 7. höstsäd (vete och råg);
8. vårsäd.

<sup>1</sup> Härå utgår dyrtidstillägg.

Medelskörden beräknades till:

vete	12 hektar	å	2,500 kg.	30,000 kg.
råg	2	»	2,000 »	4,000 »
fodersäd	14	»	2,000 »	28,000 »
kålrötter	6	»	40,000 »	240,000 »
potatis	1	»	15,000 »	15,000 »

Efter avdrag av vad som åtginge till utsäde, personal och utfodring beräknades återstå till försäljning:

vete	26,850 kilogram	å	20 öre	5,370
råg	1,800	»	17 »	306
potatis	7,000	»	5 »	350
				kronor 6,026

Inkomst av kreatursskötseln:

mjolk till försäljning	51,500 liter	å	12 öre	6,180 kronor
14 spädkalvar	å	15 kronor	210 »	
60 grisar	»	25 »	1,500 »	7,890

summa årliga inkomster kronor 15,866.

Då driftkostnaderna, däri inbegripna avlöningar till tjänstemännen vid försöksgården, enligt vad ovan beräknats uppginge till 41,040 kronor, skulle utgifterna årligen överstiga inkomsterna med 25,174 kronor, varför ett årligt anslag av avrundat 26,000 kronor skulle vara erforderligt.

I fråga om försöksgårdarnas administration syntes det styrelsen för centralanstalten, att denna, på de skäl som anförts i den förberedande utredningen, borde tillkomma nämnda styrelse, på vilken det därefter skulle ankomma att ordna verksamheten på lämpligaste sätt. Givetvis borde därvid åt föreståndaren för jordbruksavdelningen anförtros att hava den närmaste ledningen av denna verksamhet. Tillika syntes det lämpligt, att tillfälle bereddes representant för vederbörande hushållningssällskap eller andra för jordbruket i den ort, där försöksgården vore belägen, intresserade personer att deltaga i uppgörandet av plan för följande års försöksverksamhet. Likaså syntes, såsom ock i den förberedande utredningen uttalats, samarbete böra sökas mellan försöksgårdens och andra jordbruksforskningsanstalters verksamhet.

Från styrelsens omförmälda beslut rörande upprättande bland annat vid Lanna Borregården av en fast försöksgård var *ledamoten av styrelsen lantbrukaren O. Nilsson* i Tånga skiljaktig samt uttalade bland annat följande:

Mot valet av Lanna Borregård i Skaraborgs län som plats för försöksgård torde från *försökssynpunkt* intet vara att erinra. Kostnaderna för egendomens iordningställande syntes emellertid bliva så avsevärda, att egendomen borde lämnas ur räkningen. Lämpligare torde då vara att aptera för ändamålet en större kronoegendom och eventuellt fränkskilja överflödiga arealer. Vore en dylik egendom väl bebyggd, kunde nybyggnadskostnaderna väsentligen nedbringas och måhända helt undvikas.

Då den ekonomiska frågan måste tillmätas stor betydelse och anordningen med fasta försöksgårdar vore oprövad i vårt land, syntes det vara av desto större vikt att gå försiktigt tillväga och begränsa kostnaderna till det minsta möjliga. Andra utvägar för frågans lösande än dem kommitterade förslagit syntes därför böra prövas. Främst syntes då böra undersökas, huruvida icke systemet med fasta försöksgårdar skulle kunna förverkligas å lantbruksinstituten vid Alnarp och Ultuna, där staten förfogade över såväl be-

hövliga jordområden som därtill hörande byggnader och inventarier. Det torde vara uppenbart, att engångskostnaderna kunde på så sätt väsentligen nedbringas. Det förhållandet att institutens egendomar vore större än vad som ifrågasattes för fasta försöksgårdar borde icke utgöra hinder, tvärtom, då därigenom utöver de försök, som skulle utföras å det egentliga försöksområdet, sådana försök som krävde större arealer kunde förläggas till den övriga delen av egendomen. Ävenledes torde beaktas betydelsen av en försöksgård på en plats, där utbildningen av agronomer och konsulenter försigginge.

Sedan Kungl. Maj:t anbefallt styrelsen för centralanstalten att avgiva utlåtande rörande möjligheten och lämpligheten av förläggande, på sätt ifrågasatts, av försöksverksamhet av förevarande slag till lantbruksinstitutet vid Ultuna och Alnarp, har styrelsen, med bifogande av yttranden från nämnda instituts styrelser samt från centralanstaltens nämnd med därvid fogat särskilt yttrande av överassistenten P. Bolin, den 15 juli 1927 avgivit utlåtande.

*Styrelsen för Ultuna lantbruksinstitut* har ansett två av de under institutet lydande särskilda jordbruksområdena oanvändbara såsom försöksgård i den bemärkelse som det föreliggande förslaget avsåge. Upplåtande av det tredje området, utgörande Ultuna huvudgård, såsom försöksgård vore icke önskligt så länge lantbruksundervisning där bedreves i samma omfattning som hittills. Den redan nu vid Ultuna bedrivna försöksverksamheten på lantbruksområdet vore av så stor omfattning, som lämpligen kunde förenas med en ekonomiskt genomförd lantbrukshållning. För inrättande av en fast försöksgård krävdes avsevärda nybyggnader. Skulle allenast en viss areal av egendomen avskiljas såsom försöksgård, skulle detta kräva minst samma kostnader som påfordrades enligt de redan framlagda förslagen till fasta försöksgårdar på annan plats. Åkerjorden vid Ultuna vore i övrigt icke av så likartad beskaffenhet som vore erforderlig för en försöksgård, varjämte genom avskiljande av ett större område den återstående delen av egendomen skulle bli otillräcklig att för lantbruksskolans elever möjliggöra nödig praktisk utbildning och övning i arbetsledning. Emellertid torde i samband med centralanstaltens utvidgade försöksverksamhet ökat samarbete kunna ske genom att till Ultuna förlägga lämpliga serier av fortgående försök.

*Styrelsen för lantbruks- och mejeriinstitutet vid Alnarp* har framhållit, att i överensstämmelse med de för värden och förvaltningen av Alnarps egendom gällande bestämmelser hade upplåtits icke obetydliga jordarealer för fasta försöks- och demonstrationsfält åt professorerna i jordbrukslära och botanik. Vidare hade hela arrendegården Mellangård anvisats för försöksverksamheten med köksväxter vid Alnarps trädgårdar. Ifrågavarande försök utgjordes dels av för undervisningen anordnade demonstrationsförsök dels ock av försök i forskningssyfte. De vore för institutet nödvändiga och borde alltjämt få fortgå under institutionslärarnas ledning. Tanken att upplåta hela Alnarps egendom till försöksgård åt centralanstalten ansåge styrelsen därför icke böra förverkligas.

Utöver nämnda försök hade jord lämnats även för annan försöksverksamhet bland annat för statens centrala frökontrollanstalt, för Sveriges utsädesförening och bryggarföreningens malkornsförsök. Naturligtvis kunde även framdeles plats beredas för vissa centralanstaltens försök, dock i ganska begränsad omfattning. De finge nämligen icke inkräkta på möjligheterna för institutets egna försök och icke heller i någon väsentlig grad inverka på



egendomens drift, i det att det vore nödvändigt såväl för institutet som för lantbruksskolan, att ett normalt drivet jordbruk funnes vid Alnarp. Skulle centralanstalten hava någon mera omfattande försöksverksamhet vid Alnarp, kunde detta knappast ske på annat sätt, än att någon del av arealen avskildes såsom försöksgård. Härvid vore lämpligast, om ett par av dess arrendegårdar kunde komma till användning. Emellertid kunde med bestämdhet sägas, att en dylik försöksgård måste bliva förenad med avsevärda kostnader, då nybyggnader i stor utsträckning krävdes. Slutligen påpekade styrelsen, att såväl å berörda arrendegårdar som å större delen av huvudgården jorden vore av ganska ojämn beskaffenhet och därför icke särdeles lämplig för försök.

*Centralanstaltens nämnd* har uttalat, att frågan om fasta försöksgårdar icke lämpligen kunde lösas genom att egendomarna vid lantbruksinstitutet användes för sådant ändamål, och har nämnden hemställt, att styrelsen måtte vidhålla sitt tidigare förslag om inrättande av två försöksgårdar under direkt ledning av centralanstaltens jordbruksavdelning.

*Överassistenten Bolin* har i sitt särskilda yttrande utförligt utvecklat sin mening rörande lämpligheten av att, därest en utvidgning av den centraliserade försöksverksamheten krävdes, för sådant ändamål i första hand borde utnyttjas de möjligheter, som redan funnes på lantbruksinstitutens egendomar. Först därefter funnes anledning realisera förslaget om inrättandet av två nya försöksgårdar. Som ett avlägset mål borde uppställas, att efter hand inom varje hushållningssällskaps område inrättades en fast försöksgård. I övrigt kunde tvivel uttalas, huruvida just nu, innan frågan om inrättande av en lantbrukshögskola vunnit avgörande, tidpunkten vore inne för en definitiv lösning av spörsmålet om anordnande av fasta försöksgårdar.

*Styrelsen för centralanstalten* har avvisat tanken på inrättande av försöksgård vid lantbruksinstitutet huvudsakligen av följande skäl. En sådan anordning kunde ej vidtagas utan åsidosättande av institutens hittillsvarande huvuduppgift, att tjäna undervisningen vid till dem förlagda läroanstalter, vilken förutsatte att driften vid institutsegendomarna i stort sett vore anordnad efter samma ekonomiska principer, som gällde för vanligt praktiskt jordbruk. Vidare vore jordmänen inom de delar av institutsegendomarna, som utan olägenhet för undervisningsverksamheten skulle kunna fränskiljas, så ojämn, att de icke lämnade utrymme för så omfattande försök, som avsetts skola utföras vid de ifrågasatta försöksgårdarna. De försök vid lantbruksinstitutet, som där vore nödvändiga för undervisnings- och forskningsändamål kunde icke, såsom avsikten vore beträffande försöken vid en fast försöksgård, inordnas under centralanstaltens ledning, utan måste vederbörande lärare i fråga om deras planläggande och utförande hava full frihet liksom ock för dem bära ansvaret. Det kunde enligt centralanstaltens mening jämväl kunna ifrågasättas, huruvida icke en till institutsegendomarna förlagd utsträckt försöksverksamhet skulle i viss mån skadligt inverka på institutens uppgift såsom föredömen i jordbruksekonometiskt avseende.

Såvitt angår frågan om förläggande av en fast försöksgård till Lanna Borregården hava utlåtanden till Kungl. Maj:t avgivits av byggnadsstyrelsen, lantbruksstyrelsen, statskontoret och domänstyrelsen, som därvid tillika överlämnat yttrande av vederbörande domänintendent.

Lantbruksstyrelsen funne det lämpligt, att en försöksgård anlades å jordmån av här ifrågavarande slag, som flerstädes i slättbygderna utgjorde den

viktigaste åkerjorden. Såvitt av handlingarna kunde utrönas, syntes med hänsyn till storlek, läge invid kommunikationsleder samt jordmånens jämna, typiska beskaffenhet intet vara att erinra mot försöksgårdens förläggning till Lanna nr 10 Borregård.

Det reservationsvis framlagda förslaget om förläggning av fasta försöksgårdar till lantbruksinstitutet vid Ultuna och Alnarp kunde lantbruksstyrelsen icke biträda. Oavsett den ställning, som statsmakterna kunde komma att intaga till frågan om den högre lantbruksundervisningens ordnande, torde all den jord, som det egentliga jordbruket vid nämnda institut kunde undvara, erfordras för den försöksverksamhet, som i pedagogiskt syfte och för forskningsändamål därstädes bedreves. Härtill komme, att jordens egenartade och olikformiga beskaffenhet inom olika delar av egendomarna knappast skulle förläna där vunna resultat den prägelse av allmängiltighet för större områden, som borde känneteckna en försöksgårds verksamhet.

Lantbruksstyrelsen har liksom byggnadsstyrelsen ifrågasatt vissa reduceringar med avseende å de av centralanstaltens styrelse uppgjorda planerna för gårdens bebyggande och drift.

*Statskontoret* har yttrat.

Statskontoret ansåge sig böra uttala vissa betänkligheter mot, att staten nedlade så pass avsevärda kostnader på anordnande av en fast försöksgård av den jämförelsevis ringa storlek, varom här vore fråga. Enligt statskontorets mening borde nämligen i detta sammanhang icke förbises, att staten årligen anvisade alltmer ökade anslag för bedrivande av försöksverksamhet på jordbruksområdet. Därest staten allt fortfarande skulle på detta sätt understödja försöksverksamheten, syntes de kostnader, som härav föranledes, komma att bli ganska betungande för budgeten. Det syntes därför statskontoret, som om, innan någon ny art av försöksverksamhet igångsattes, en plan för huru den statliga och den med statsmedel understödda försöksverksamheten på jordbruksområdet inom landet skulle ordnas först utarbetas och underkastades vederbörlig granskning. Statskontoret delade därför den uppfattning, som kommit till uttryck vid ärendets förberedande behandling, att den nuvarande tidpunkten icke vore fullt lämplig för ett ordnande av den fasta försöksverksamheten på jordbrukets område.

Därest emellertid Kungl. Maj:t skulle finna sig böra för riksdagen framlägga förslag om upprättandet av omförmälda försöksgård, ansåge sig statskontoret icke böra göra annan erinran mot de av centralanstaltens styrelse uppgjorda planerna för gårdens bebyggande och drift än att åtminstone de reduceringar, som ifrågasatts av lantbruksstyrelsen och byggnadsstyrelsen, torde böra vinna beaktande.

Enligt statsrådsprotokollet har Skaraborgs läns hushållningssällskap i skrivelse den 15 december 1927 tillkännagivit, att sällskapet beslutat att såsom bidrag till bestridande av engångskostnaderna för inrättande i enlighet med av styrelsen för centralanstalten för försöksväsendet på jordbruksområdet i skrivelsen den 29 november 1926 framlagda plan av en statens fasta försöksgård i länet ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett belopp av 20,000 kronor, att utbetalas så snart arbetet med försöksgårdens iordningställande blivit påbörjat.

I yttrande den 27 januari 1928 med anledning av hushållningssällskapets nämnda erbjudande har *lantbruksstyrelsen* tillstyrkt, att erbjudandet mot-

tages, då intet annat villkor därmed förbundits än att det erbjudna beloppet skulle användas till upprättande av en fast försöksgård inom länet.

*Departementschefen* har anfört bland annat.

»Med hänvisning till den omfattande utredning som, särskilt genom 1921 års kommitterade, blivit verkställd i ärendet vill jag tillstyrka, att ett första steg nu tages för anordnande här i riket av fast försöksverksamhet vid särskilt för ändamålet iordningställda försöksgårdar. Härigenom skulle ett inom lantmanna- och övriga intresserade kretsar länge närt önskemål vinna förverkligande. Redan nu drives väl under centralanstaltens ledning liksom vid lantbruksinstituten med flera statsunderstödda institutioner en betydande försöksverksamhet, därvid jämväl fortlöpande försök utföras på lantegendomar i olika trakter i landet. Tydligt lär emellertid vara, att vid dessa försök, ej samma resultat kunna förväntas som vid för ändamålet utvalda fasta försöksgårdar med särskilt utbildad personal samt utrustning och anordningar i övrigt helt inriktade på den vid gårdarna bedrivna försöksverksamheten samt möjliggörande dennas orubbade fortgående år från år. Vikten av dylika försöksgårdar torde i våra dagar vara särskilt framträdande med hänsyn till rådande förhållanden på jordbrukets område, vilka ställa skärpta krav på jordens rationella utnyttjande och jordbrukets avvinande av största möjliga avkastning med minsta kostnader.

Ehuru önskvärt synes hava varit, att på en gång kunnat upprättas åtminstone några försöksgårdar, representativa för jordbruksförhållanden och jordarter inom olika delar av landet, torde man för närvarande, med hänsyn till de med en försöksgårds upprättande och drift förbundna icke obetydliga kostnaderna, få begränsa sig till anläggandet av allenast en försöksgård. Vad angår inrättande av en försöksgård för husdjursförsök torde i enlighet med styrelsens för centralanstalten förslag, jämväl denna fråga böra ställas på framtiden.

Vidkommande valet av plats för den första fasta försöksgården är jag ense med förslagsställarna samt vederbörande myndigheter därutinnan, att gårdens förläggande till Varaslättan i Skaraborgs län måste betecknas såsom synnerligen lämplig. Den därstädes belägna kronoegendomen Lanna Borregård torde få anses vara en god representant för den styva lerjord, som är betecknande för nämnda gamla jordbruksbygd och vilken jordart jämväl förekommer inom flera andra jordbruksområden i landet.

Förslaget att förlägga ifrågavarande försöksverksamhet till någon av de under lantbruksinstituten lydande egendomarna kan icke av mig biträdas. Dels synes jordmänen därstädes vara mindre lämplig för i större skala bedrivna försök av förevarande slag. Dels torde de jordarealer, som brukas under instituten, knappast kunna utan men för undervisningen, såväl den högre som den, vilken bedrivs vid de till instituten förlagda lantbruksskolorna, i avsevärdare mån minskas. Tillika må erinras om den försöksverksamhet, som redan nu i pedagogiskt syfte och för forskningsändamål genom lärarpersonalen vid undervisningsanstalterna bedrivs å nämnda gårdar.

Verksamheten vid den nu föreslagna försöksgården synes lämpligen kunna organiseras i anslutning till centralanstaltens för jordbruksförsök förslag. Enligt detta skulle gården stå under högsta uppsikt av centralanstalten, som skulle hava att fastställa försöksplanerna samt i övrigt, särskilt med biträde av avdelningarna för jordbruk och växtodling samt för husdjurskötsel och mejerihantering, ansvara för arbetet vid gården. Närmaste ledning av denna skulle utövas av en föreståndare, vilken vid sin sida skulle hava nödig personal.

Lämpligen bör härjämte, såsom jämväl av centralanstalten förutsattes, ett samarbete komma till stånd med jordbrukare och intresserade i trakten, varigenom utbytet av verksamheten torde kunna i hög grad främjas. I detta avseende må erinras om den betydelse, som hushållningssällskapet i Skaraborgs län ansett vara förenat med försöksgårdens förläggande till länet, vilken uppfattning tagit sig uttryck i sällskapets betydande gåva, avseende att snarast få försöksgården till stånd».

Kostnaderna för försöksgårdens anläggande och drift anser departementschefen i stort sett kunna beräknas i överensstämmelse med centralanstaltens förslag med de jämkningar däri, som föreslagits av lantbruksstyrelsen. Sålunda hava kostnaderna dels för ett nytt svinhus, dels för inköp av modersugor uteslutits, varjämte efter överenskommelse med arrendatorn gottgörelsen till honom för arrendets avträdande den 14 mars 1929 kunnat begränsas till 12,000 kronor.

Anläggningskostnaderna hava sålunda beräknats komma att uppgå till 153,500 —  $(5,500 + 600 + 4,000) = 143,400$  kronor.

Beträffande de årliga driftkostnaderna för försöksgården hava dessa bland annat genom uteslutande av den ena av de föreslagna två assistentbefattningarna ansetts kunna begränsas till 22,000 kronor.

Enär Lanna Borregården icke skulle för statsverkets räkning övertagas förr än den 14 mars 1929, behövde nämnda belopp i deras helhet icke stå till förfogande för budgetåret 1928—1929. Förberedande åtgärder för gårdens övertagande måste emellertid enligt statsrådsprotokollet vidtagas och erforderliga byggnadsarbeten snarast efter nämnda dag påbörjas, varjämte medel till nödig personal och gårdens drift måste stå till förfogande. För dessa ändamål syntes departementschefen redan under instundande budgetår böra vara tillgängliga omkring 64,000 kronor för engångskostnader samt omkring 6,000 kronor för driftkostnader. Enär enligt hushållningssällskapets i Skaraborgs län åtagande 20,000 kronor vid påbörjandet av arbetet med försöksgårdens iordningställande funnes tillgängliga för sådant ändamål, skulle för nämnda budgetår av riksdagen behöva äskas ett belopp av allenast 50,000 kronor, varav 44,000 kronor avsedda för engångskostnader och 6,000 kronor för driftkostnader.

*Utskottet.*

Det av Kungl. Maj:t nu framställda förslaget, som på sätt departementschefen uttalat utgör ett första steg för anordnande här i riket av fast försöksverksamhet vid särskilt för ändamålet uteslutande på statens bekostnad iordningställda försöksgårdar, avser upprättande i Västergötland av en sådan försöksgård för jordbruksförsök. Av utredningen i ärendet att döma synes förslaget närmast föranlett av den i riksdagens ovanberörda skrivelse 1920 begärda utredningen rörande bland annat anordnandet av fasta försöksgårdar för jordbruket. Häri pekade riksdagen på att några, exempelvis tre, större fasta försöksgårdar borde komma till stånd, där sådana försök kunde utföras, som krävde större areal eller i övrigt ej kunde lämpligen anordnas med

de mera begränsade hjälpmedel, som stode de vid lantbruks- och lantmannaskolor anordnade försöksstationerna till buds.

Den i ärendet verkställda utredningen synes giva vid handen, att vissa svårigheter möta att inom ramen för den nuvarande statsunderstödda försöksverksamheten på jordbrukets område tillgodose önskvärda krav på skärpa och tillförlitlighet. Förbättrade förhållanden i sådant avseende hava ansetts kunna vinnas genom anläggning på sätt riksdagen i berörda skrivelse ifrågasatt av fasta försöksgårdar, där försök kunde fullföljas under en längre följd av år samt övervakas av fast anställd, särskilt för ändamålet utbildad och å gården stationerad personal. Endast vid en sådan försöksgård kunde, framhålls det, i ovan angivet avseende erforderliga garantier vinnas. Saknaden av fasta försöksgårdar hade enligt utredningen ock medfört, att åtskilliga för jordbruket viktiga förhållanden ännu icke kunnat upptagas till experimentell behandling.

I fråga om behovet av en åtgärd i föreslagen riktning synes under ärendets utredning någon tvekan icke hava rätt. Utskottet är ock för sin del övertygat, att en mera fast ordnad försöksverksamhet å jordbrukets område kan — om den rätt planlägges och bedrives — hava en betydelsefull uppgift att fylla. Utskottet tänker härvid icke minst på den möjlighet till erhållande av en fullt opartisk praktisk prövning av uppnådda växtförädlingsresultat, som därigenom skulle vinnas. Det må ock framhållas, att de vid en fast försöksgård utvunna resultaten kunna vara av vägledande betydelse för den enskilde jordbrukaren.

Rörande frågan om platsen för anordnande av en sådan försöksverksamhet har emellertid under utredningens gång från visst håll — utan att någon erinran från försökssynpunkt framställts mot valet av Lanna Borregården — ifrågasatts, huruvida icke med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna systemet med fasta försöksgårdar skulle kunna förverkligas å institutsegendomarna vid Ultuna och Alnarp. De skäl, som på sätt framgår av den förut lämnade redogörelsen anförts mot en sådan anordning, har utskottet för sin del ansett sig böra tillmäta avgörande betydelse. Då den egendom, varå den föreslagna försöksgården avses att förläggas, av utredningen i ärendet att döma, synes utskottet särdeles representativ för den icke blott på västgötaslätten utan jämväl i vidsträckta delar av landet i övrigt förekommande medelstyva leran, torde det här vara fråga om en plats, vartill under alla förhållanden en försöksgård lämpligen bör förläggas. Då staten därtill kan på sätt förslaget innebär utan några större direkta kostnader bereda för ändamålet erforderlig mark, ansluter sig utskottet till förslaget i vad avser förläggningssorten. Beträffande de av departementschefen till 143,400 kronor beräknade engångskostnaderna för gårdens iordningställande, vilken summa visserligen i och för sig är ett betydande belopp, har utskottet dock med hänsyn till de särskilda anordningar, som oundgängligen krävas vid ett företag av här ifrågavarande art, icke funnit skäl till erinran mot beräkningen.

Rörande de till 22,000 kronor beräknade årliga driftkostnaderna finner utskottet någon befogad invändning icke kunna göras häremot. Det bör nämligen på sätt lantbruksstyrelsen framhållit bemärkas, att ifrågavarande verksamhet närmast avser försök och sålunda icke torde kunna direkt inriktas på att vinna ett ekonomiskt resultat. Utskottet hyser för övrigt den meningen, att ifrågavarande anläggning skall rätt inriktad och under en insiktsfull och förfaren ledning komma att erbjuda så väsentliga för delar, att dessa torde uppvägas av de med anläggningen förenade kostnaderna. Enär Lanna Borregården enligt förslaget icke avses att övertagas förr än den 14 mars 1929, beräknas av ovan nämnda belopp för budgetåret 1928—1929 böra stå till förfogande endast omkring 64,000 kronor för engångskostnader samt omkring 6,000 kronor för driftkostnader. Då vidare enligt hushållningssällskapets i Skaraborgs län åtagande 20,000 kronor vid påbörjandet av arbetet med försöksgårdens iordningställande finnas tillgängliga för sådant ändamål, skulle för nämnda budgetår krävas anvisande av allenast 50,000 kronor, varav 44,000 kronor avsedda för engångskostnader och 6,000 kronor för driftkostnader.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen må för budgetåret 1928—1929 anvisa  
*dels* för upprättande vid Lanna Borregården i Saleby  
socken av Skaraborgs län av en fast försöksgård för  
jordbruket till engångskostnader ett *extra reservations-*  
*anslag* av 44,000 kronor,  
*dels ock* till driftkostnader för nämnda försöksgård  
ett *extra anslag* av 6,000 kronor.

Stockholm den 17 april 1928.

På jordbruksutskottets vägnar:

C. J. JOHANSSON.

---

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Sederholm, Linders, Andersson* i Fältenborg, *Boberg, Lundell, Eriksson* i Ljusdal, *Kropp* och *Alexander Nilsson* samt

från andra kammaren: herrar *Johansson* i Uppmälby, *Olsson* i Broberg, *Sköld, Pettersson* i Bjälbo, *Carlström, Andersson* i Prästbol, *Andersson* i Grimbo och *Olsson* i Rödningberg.

---

### Reservation:

av herrar *Johansson* i Uppmälby, *Linders*, *Eriksson* i Ljusdal, *Kropp*, *Sköld*, *Andersson* i Prästbol och *Olsson* i Rödningsberg, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

Redan nu uppehålls genom statens medverkan en omfattande försöksverksamhet på jordbrukets område. Sålunda bedrivs vid de båda lantbruksinstituten i såväl undervisnings- som forskningssyfte en icke obetydlig sådan verksamhet, vilken med åren alltmer utvecklats. Vidare är att märka att vid Alnarp jord upplåtits till försöksverksamhet bland annat för statens centrala frökontrollanstalt. Härtill kommer förutom den av centralanstalten för jordbruksförsök vid Experimentalfältet bedrivna verksamheten på ifrågavarande område den under dess ledning utövade fasta försöksverksamheten vid statsunderstödda lantbruks- och lantmannaskolor. I samband härmed bör erinras om den av vederbörande hushållningssällskap anordnade lokala försöksverksamheten. Hit har man ock att räkna den vid statens centrala frökontrollanstalt vid Bergshamra påbörjade försöksverksamheten liksom ock Sveriges utsädesförenings försöksverksamhet vid Svalöv. Genom det sedan budgetåret 1924—1925 till Weibullsholms växtförädlingsanstalt utgående statsbidraget understöddes ock den försöksverksamhet, som där bedrivs. Slutligen är att märka de med statsmedel understödda försöksgårdarna å myrjord vid Flahult i Jönköpings län, vid Gisselås i Jämtlands län och vid Alträsk i Norrbottens län.

Enligt sin ovanberörda skrivelse 1920 ansåg riksdagen den redan då beträdda vägen att utsträcka försöksverksamheten vid lantbruks- och lantmannaskolor lyckligt funnen och syntes riksdagen en sådan utvidgning vara lättast att genomföra liksom i fråga om resultaten mest givande. Emellertid pekade riksdagen samtidigt på att utom de vid nämnda skolor anordnade försöksstationer även några, exempelvis tre, större fasta försöksgårdar borde komma till stånd, där sådana försök kunde utföras som krävde större areal eller i övrigt ej kunde lämpligen anordnas med de mera begränsade hjälpmedel, som stode försöksstationerna till buds.

Av utredningen i ärendet inhämtas, att ovan först omförmälda kommitté, som haft att utreda frågan om fasta försöksgårdar, tillrätt, att organisationen med fasta försöksgårdar successivt utbyggdes med utgångspunkt från ett visst begränsat antal sådana försöksgårdar, därvid vore av vikt, att försöksgårdarna komme att representera landets viktigaste jordmånstyper i karaktäristisk utbildning och att de förlades till ifrågavarande jordmånstyps mest representativa utbredningsområden. I sådant syfte hade kommittén uppgjort förslag på icke mindre än 14 jordbruksområden, vilka i *första hand* borde representeras en var genom sin försöksgård. Av ekonomiska och försökstekniska skäl ansåg dock kommittén antalet försöksgårdar böra

begränsas till fem, därav fyra för jordbruksförsök och en för husdjursförsök.

Med avseende å det av Kungl. Maj:t nu framlagda förslaget har departementschefen anfört, att, ehuru önskvärt syntes hava varit att på en gång kunnat upprättas åtminstone några försöksgårdar representativa för jordbruksförhållanden och jordarter inom olika delar av landet, man för närvarande med hänsyn till de med en försöksgårds upprättande och drift förbundna icke obetydliga kostnaderna finge begränsa sig till anläggande av allenast en jordbruksförsöksgård.

Utskottet vill ingalunda förringa värdet av en mera fast ordnad försöksverksamhet. De mycket vittutseende förslag, som på sätt ovan nämnts bragts å bane och vari inrättandet av den nu av Kungl. Maj:t föreslagna försöksgården uppenbarligen ingår som ett led, måste emellertid enligt utskottets mening mana till stor försiktighet med hänsyn till de betydande ekonomiska konsekvenser, vartill ett realiserande därav skulle leda. Enbart inrättande av en försöksgård å Lanna Borregården har sålunda beräknats draga en engångskostnad av icke mindre än 143,400 kronor och en årlig driftkostnad av 22,000 kronor. Utskottet har särskilt fäst sig vid det högst betydande belopp, som skulle åtgå för uppförande av nybyggnader. Utskottet har så mycket mindre kunnat undgå hysa betänkligheter mot det nu framlagda förslaget, som utredningen i ärendet icke giver antydning om någon tilltänkt inskränkning i den nuvarande försöksverksamheten, vilken icke minst efter år 1920 erhållit en betydligt ökad omfattning.

Vid dessa förhållanden och i betraktande av de stora uppoffringar från statens sida, som redan påkallas av den för närvarande bedrivna försöksverksamheten synes utskottet skäl föreligga för ett ytterligare övervägande av förevarande fråga. Härutinnan vill utskottet erinra om statskontorets i ärendet avgivna yttrande, att det syntes statskontoret, som om, innan någon ny art av försöksverksamhet igångsattes, en plan för huru den statliga och den med statsmedel understödda försöksverksamheten på jordbruksområdet inom landet skulle ordnas först utarbetades och underkastades vederbörlig granskning. Statskontoret delade därför den uppfattning, som kommit till uttryck vid ärendets förberedande behandling, att den nuvarande tidpunkten icke vore fullt lämplig för ett ordnande av den fasta försöksverksamheten på jordbrukets område.

Den omständigheten, att anslaget för budgetåret 1928—1929 kunnat begränsas till 50,000 kronor, hänför sig till att verksamheten kommer att omfatta allenast en mindre del av nämnda budgetår och till att 20,000 kronor kunna täckas genom omförmälda gåva av Skaraborgs läns hushållningssällskap. Utskottet anser sig vidare böra framhålla, att frågan om förläggningen av den ifrågasatta fasta försöksverksamheten kan hava ett visst samband med det sätt, varpå spörsmålet om ordnandet av den högre lantbruksundervisningen kan komma att lösas. Under utredningen har framförts tanken på att i förevarande avseende i första hand utnyttja de möjligheter,



som lantbruksinstitutens egendomar kunde erbjuda. Vid avgivande av de avstyrkande utlåtanden, som i fråga härom avgivits, synes vederbörande närmast hava utgått från den högre lantbruksundervisningens nuvarande organisation utan tillräckligt hänsynstagande till de förändrade förhållanden, som kunna bli en följd av den omorganisation av nämnda undervisning, varom förslag från Kungl. Maj:t torde vara att förvänta till 1929 års riksdag. Utskottet finner jämväl denna omständighet tala för ett uppskov med ställningstagande till det föreliggande förslaget, så mycket mer som centralanstaltens för jordbruksförsök blivande ställning är beroende på i vad riktning högskolefrågan kommer att lösas. Lantbruksstyrelsens allmänna uttalande att oavsett den ställning, som statsmakterna kunde komma att intaga till frågan om den högre lantbruksundervisningens ordnande, all den jord som det egentliga jordbruket vid lantbruksinstitutet kunde undvara erfordrades för den försöksverksamhet, som i pedagogiskt syfte och för forskningsändamål bedreves därstädes, kan utskottet icke tillmäta någon avgörande betydelse, enär behovet av jord för sådant syfte givetvis måste bli beroende av omfattningen och arten av den undervisningsverksamhet, som efter berörda omorganisation kan bli förlagd till de nuvarande lantbruksinstitutet och varom man i frågans nuvarande läge icke kan bilda sig någon uppfattning. Här är enligt utskottets mening ett spörsmål, som efter beslut beträffande nämnda organisationsfråga tarvar närmare utredning. I detta sammanhang torde jämväl böra nämnas, att löpande arrendeperiod för den till försöksgård avsedda Lanna Borregården utgår först den 14 mars 1931, och att på grund härav i den beräknade engångskostnaden även ingår ersättning till den nuvarande arrendatorn bland annat för två års mistat arrende. Domänintendenten har ock i ärendet ifrågasatt, om det icke vore lämpligare att invänta arrendeperiodens slut, då egendomen kunde efter laga av- och tillträdessyn överlätas för ändamålet i fråga. Den under ärendets utredning framkomna tanken på att genom försöksgårdens förläggande till annan större kronans egendom söka nedbringa byggnadskostnaderna synes utskottet ock förtjänt av uppmärksamhet.

Under återopande av det anförda får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition ej må av riksdagen bifallas.